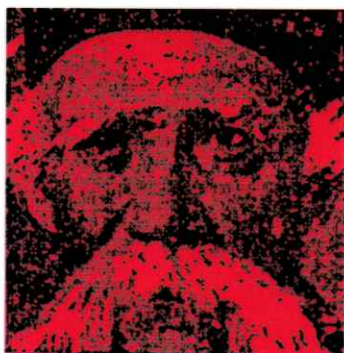

МССЈ

БЕОГРАД – НОВИ САД
14–19. IX 2022.

НАУЧНИ
СТАНАК
ЛДВИСТА
У ВУКОВЕ
ДАНЕ

ПУТОПИСИ У СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ. ЈЕЗИК
СРПСКИХ ПУТОПИСА
ЈЕЗИЧКИ ДИНАМИЗАМ – ИНОВАЦИЈЕ И
ЗАСТАРЕВАЊЕ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ
НАСТАВА СРПСКОГ ЈЕЗИКА, КЊИЖЕВНОСТИ
И КУЛТУРЕ НА СТРАНИМ УНИВЕРЗИТЕТИМА:
УЧБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ И НАСТАВНА СРЕДСТВА

52 / 1

БЕОГРАД, 2023.

БЕОГРАД – НОВИ САД

14–19. IX 2022.

**НАУЧНИ
САСТАНАК
САДВИСТА
У ВУКОВЕ
ДАНЕ**

ПУТОПИСИ У СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ.
ЈЕЗИК СРПСКИХ ПУТОПИСА

ЈЕЗИЧКИ ДИНАМИЗАМ – ИНОВАЦИЈЕ И
ЗАСТАРЕВАЊЕ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

НАСТАВА СРПСКОГ ЈЕЗИКА,
КЊИЖЕВНОСТИ И КУЛТУРЕ НА СТРАНИМ
УНИВЕРЗИТЕТИМА: УЦБЕНИЦИ,
ПРИРУЧНИЦИ И НАСТАВНА СРЕДСТВА

52/1

БЕОГРАД, 2023.

МЕЂУНАРОДНИ СЛАВИСТИЧКИ ЦЕНТАР
Филолошки факултет, 11000 Београд, Студентски трг 3/1

Овај зборник издаје се уз подршку Министарства културе
и Министарства науке, технолошког развоја и иновација
Републике Србије

**ПУТОПИСИ У СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ.
ЈЕЗИК СРПСКИХ ПУТОПИСА**

*

**ЈЕЗИЧКИ ДИНАМИЗАМ – ИНОВАЦИЈЕ
И ЗАСТАРЕВАЊЕ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ**

*

**НАСТАВА СРПСКОГ ЈЕЗИКА, КЊИЖЕВНОСТИ
И КУЛТУРЕ НА СТРАНИМ УНИВЕРЗИТЕТИМА:
УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ И НАСТАВНА
СРЕДСТВА**

САДРЖАЈ

Исидора Г. БЈЕЛАКОВИЋ (Нови Сад) ЛЕКСИЧКИ ДИНАМИЗАМ У СРПСКИМ КЊИЖЕВНИМ ЈЕЗИЦИМА 18. И 19. ВЕКА.....	5
Александар М. МИЛАНОВИЋ (Београд) ЗАСТАРЕВАЊЕ ЛЕКСИЧКИХ СЛАВЕНИЗАМА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	17
Радмило Н. МАРОЈЕВИЋ (Београд) ЉУБОМИР П[РОТИН] НЕНАДОВИЋ И ЊЕГОШЕВО ПЈЕСНИЧКО ДЈЕЛО	29
Виктор Д. САВИЋ (Београд) МОРФОЛОШКИ АРХАИЗМИ СРПСКОГА РЈЕЧНИКА ИЗ 1818. ГОДИНЕ.....	43
Ксенија Ј. КОНЧАРЕВИЋ (Београд) РУСИЗМИ У ДЕЛИМА СРПСКИХ ПУТОПИСАЦА ИЗ XIX ВЕКА.....	53
Јелица Р. СТОЈАНОВИЋ (Никшић) УПОТРЕБА ИНФИНИТИВА (И КОНКУРЕНТНОГ СРЕДСТВА <i>ДА</i> + ПРЕЗЕНТ) У ПУТОПИСНОЈ ПРОЗИ ЛАЗАРА ТОМАНОВИЋА.....	63
Ирена Р. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ (Ниш) СТАРА СРПСКА ПОКЛОНИЧКА ПРОЗА У МУЛТИКУЛТУРАЛНОМ КОНТЕКСТУ.....	75
Снежана П. ВУЧКОВИЋ (Београд) ТВОРБЕНА ПРОДУКТИВНОСТ У ДИЈАХРОНИЈИ И СИНХРОНИЈИ И ФАКТОРИ КОЈИ НА ЊУ УТИЧУ	85
Катарина В. БЕГОВИЋ (Београд) ПРИЛОГ ЛЕКСИЧКОЈ И ФРАЗЕОЛОШКОЈ СЕМАНТИЦИ ПРИДЕВА <i>БЕО</i> У ИСТОРИЈИ СРПСКОГА ЈЕЗИКА.....	97

Милош М. КОВАЧЕВИЋ (Београд) ПОЛУКОНДЕНЗАЦИЈА ЗАВИСНЕ РЕЧЕНИЦЕ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	109
Миливој Б. АЛАНОВИЋ (Нови Сад) ЗАВИСНЕ КЛАУЗЕ КОРЕФЕРЕНЦИЈАЛНИХ ОДНОСА.....	121
Јелена Р. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ (Београд) ПРЕДИКАЦИЈА КАО ВЕРБАЛНА ЕВОЛУЦИЈА И ДИНАМИКА	133
Веран Ј. СТАНОЈЕВИЋ (Београд) О ЕФЕКТУ ПЕРФЕКТИВНОСТИ ИМПЕРФЕКТИВНОГ ВИДА	143
Душка Б. КЛИКОВАЦ (Београд) О УПОТРЕБИ РЕЧИ <i>УКЉУЧУЛУЋИ</i> – СИНТАКСИЧКИ, СЕМАНТИЧКИ И СТИЛСКИ АСПЕКТ	155
Димка САВОВА (Софија) ЈЕЗИЧКЕ ОСОБИНЕ КАПОРОВОГ <i>ПУТОПИСА КРОЗ</i> <i>БИОГРАФИЈУ</i> . УПОТРЕБА УОПШТЕНОЛИЧНИХ РЕЧЕНИЦА	167
Балша Н. СТИПЧЕВИЋ (Београд) О ОБЕЗЛИЧЕНОМ ПАСИВУ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	179
Михаило М. ШЋЕПАНОВИЋ (Београд) (НЕ)КОНТРАХИРАНО ПЕРФЕКАТСКО <i>СЕ ЈЕ</i> И СРОДНЕ ЕНКЛИТИЧКЕ КОМБИНАЦИЈЕ У ГОВОРНИМ ТИПОВИМА ШТОКАВСКОГ ДИЈАЛЕКТА И САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	191
Ана С. БАТАС (Београд) УТИЦАЈ ПРОЗОДИЈЕ НА КВАЛИТЕТ ВОКАЛА КОД ЖЕНСКИХ ГОВОРНИКА СРПСКОГ ЈЕЗИКА	199
Миодраг В. ЈОВАНОВИЋ (Никшић) ПОГЛЕД НА ЛЕКСИКУ ГРИГОРИЈА БОЖОВИЋА У ПУТОПИСИМА ИЗ ЦРНЕ ГОРЕ.....	213
Ненад Б. ИВАНОВИЋ (Београд) ФУНКЦИЈА ЛЕКСИКЕ ЕНГЛЕСКОГ ПОРЕКЛА И ВИДОВИ ЊЕНЕ АДАПТАЦИЈЕ У ПУТОПИСУ <i>НОВИ СВЕТ ИЛИ У АМЕРИЦИ ГОДИНУ ДАНА</i> (1934) ЈЕЛЕНЕ ДИМИТРИЈЕВИЋ.....	223

Милка В. НИКОЛИЋ (Крагујевац) ПУТОПИСНИ ЕЛЕМЕНТИ У РАТНОМ ДНЕВНИКУ БОРИСАВА АТАНАЦКОВИЋА: ЛИНГВОСТИЛИСТИЧКИ АСПЕКТ	235
Данијела С. СТАНИЋ (Београд) ЛИКОВНОСТ КАО СТИЛСКО-ЈЕЗИЧКА И КЊИЖЕВНО-ПОЕТИЧКА ОДЛИКА ПУТОПИСА <i>АФРИКА</i> РАСТКА ПЕТРОВИЋА	247
Тања З. МИЛОСАВЉЕВИЋ (Београд) ЛИНГВОКУЛТУРОЛОШКА АНАЛИЗА <i>ПИСАМА ИЗ НИША – О ХАРЕМИМА</i> ЈЕЛЕНЕ ДИМИТРИЈЕВИЋ	261
Наташа М. МИЛАНОВ (Београд) ИМЕНИЦЕ СУБЈЕКТИВНЕ ОЦЕНЕ У ПУТОПИСИМА <i>ПИСМА ИЗ НОРВЕШКЕ</i> И. СЕКУЛИЋ И <i>АФРИКА</i> Р. ПЕТРОВИЋА	271
Неђо Г. ЈОШИЋ (Београд) РИЈЕЧИ С ПЕРИФЕРИЈЕ ЛЕКСИЧКОГ СИСТЕМА — ЗАСТУПЉЕНОСТ И ОДНОС ПРЕМА ЊИМА <i>У РЕЧНИКУ САНУ</i>	283
Ђорђе Р. ОТАШЕВИЋ (Београд) ДЕАНТРОПОНИМНИ НЕОЛОГИЗМИ У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	293
Светлана М. СЛИЈЕПЧЕВИЋ БЈЕЛИВУК (Београд) КОВИД ЛЕКСИКА: ПРОТИВНИЦИ И ЗАГОВОРНИЦИ ВАКЦИНАЦИЈЕ (ЛЕКСИЧКОСЕМАНТИЧКА И КОНЦЕПТУАЛНА АНАЛИЗА)	305
Слободан Б. НОВОКМЕТ (Београд) НЕОЛОГИЗМИ БИРАНИ ЗА РЕЧ ГОДИНЕ НА ЕНГЛЕСКОМ ГОВОРНОМ ПОДРУЧЈУ И ЊИХОВА ПРЕДСТАВЉЕНОСТ У СРПСКОМ ЛЕКСИЧКОМ СИСТЕМУ	317
Јелена Љ. ВУЈИЋ (Београд) АНГЛИЦИЗМИ КАО НЕОЛОГИЗМИ У ЈЕЗИКУ ШТАМPE СРПСКЕ ДИАЈСПОРЕ У САД НА ПОЧЕТКУ ХХ ВЕКА	329

Милан Д. ИВАНОВИЋ (Никшић) О СЕМАНТИЧКО-ПРАГМАТИЧКОЈ ТИПОЛОГИЈИ ИМЕНА „ОД УРОКА” (ПОВОДОМ НАЈСКОРИЈЕГ ПОРАСТА У ФРЕКВЕНЦИЈИ ИМЕНА ВУК).....	341
--	-----

Настава српског језика

Оља Р. ПЕРИШИЋ (Торино) АУТЕНТИЧНИ САДРЖАЈ У УЏБЕНИЦИМА СРПСКОГ ЈЕЗИКА КАО СТРАНОГ ЗА ПОЧЕТНИ НИВО.....	355
Милица М. МАРИНКОВИЋ (Торино) САВРЕМЕНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ И ОНЛАЈН ЛЕКТОРАТ У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА	365
Олга М. СТОЈАНОВИЋ ФРЕШЕТ (Минхен) ЈЕЗИЧКА СВЕСНОСТ У РАДУ СА УЧЕНИЦИМА СРПСКОГ КАО ЗАВИЧАЈНОГ ЈЕЗИКА.....	375
Дејана Д. МИРКОВИЋ БИРТАШИЋ (Београд) СТРАТЕГИЈЕ И ТЕХНИКЕ ПРЕВОЂЕЊА КУЛТУРЕМА С ФРАНЦУСКОГА НА СРПСКИ ЈЕЗИК.....	385
Александер УРКОМ (Будимпешта) ТИПИЧНИ ПРОБЛЕМИ И ГРЕШКЕ У ПОДУЧАВАЊУ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА КОД МАЂАРСКИХ ГОВОРНИКА.....	397
Душица В. ТЕРЗИЋ (Београд) ОЗНАЧАВАЊЕ ГРЕШАКА У УЧЕНИЧКОМ КОРПУСУ СРПСКОГА ЈЕЗИКА.....	409

Зборник Научни састанак слависта у Вукове дане
излази једанпут годишње

За издавача:

Проф. др *Бошко Сувајић*

Уредник:

Проф. др *Александар Милановић*

Редакција:

Проф. др *Јелица Јокановић-Михајлов*

Проф. др *Ана Кречмер*

Проф. др *Александар Милановић*

Проф. др *Драгана Мријевић-Радовић*

Проф. др *Слободан Павловић*

Проф. др *Галина Тјанко*

Рецензенти:

Проф. др *Јелица Јокановић-Михајлов*

Проф. др *Александар Милановић*

Проф. др *Драгана Мријевић-Радовић*

Доц. др *Милена Ивановић*

Проф. др *Милош Ковачевић*

Проф. др *Весна Ломпар*

Техничко уређење:

Катарина Тодоровић

Коректор:

Томислав Матић

Графички дизајн:

Биљана Живојиновић

Издавач:

Међународни славистички центар

Филолошки факултет, Београд,

Студентски трг 3

Рукописи се не враћају

Припрема и штампа:

ЧИГОЈА ШТАМПА

Београд, Студентски трг 13

ISSN 0351-9066

ISBN 978-86-6153-720-2

<https://doi.org/10.18485/msc.2023.52.1>

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41'367(082)
821.163.41:81(082)
378.147::811.163.41'243(082)
37.091.64/.69(082)

НАУЧНИ састанак слависта у Вукове дане (52 ; 2022 ; Београд)

52. научни састанак слависта у Вукове дане, Београд, 14–19. IX. 2022. 1, Путописи у српској књижевности, језик српских путописа ; Језички динамизам – иновације и застаревање у српском језику ; Настава српског језика, књижевности и културе на страним универзитетима: уџбеници, приручници и наставна средства / [уредник Александар Милановић]. – Београд : Филолошки факултет, Међународни славистички центар, 2023 (Београд : Чигоја штампа). – 424 стр. : table, graf. prikazi ; 24 cm. – (МЦИ, ISSN 0351-9066)

Тираж 200. – Напомене и библиографске референце уз текст. – Библиографија уз сваки рад. – Резимеи на више језика.

ISBN 978-86-6153-720-2

а) Српски језик – Синтакса – Зборници б) Српски путописи – Језик – Зборници в) Српски језик – Високошколоска настава – Зборници г) Наставна средства – Зборници

COBISS.SR-ID 122888457

Оља Р. ПЕРИШИЋ*
Università di Torino

Оригинални научни рад
Примљен: 16. 11. 2022.
Прихваћен: 22. 2. 2023.

АУТЕНТИЧНИ САДРЖАЈ У УЏБЕНИЦИМА СРПСКОГ ЈЕЗИКА КАО СТРАНОГ ЗА ПОЧЕТНИ НИВО

У оквиру дисциплине српски као страни језик уџбеници су актуелна тема којој се до сада приступало из перспективе општег прегледа постојећих уџбеника, приказа културе, родних стереотипа, разговорног језика и сл. Савремени глотодидактички приступи у оквиру теорије конструктивизма, придају велику важност аутентичном садржају, насупротив традиционалних који дају предност усвајању поједностављених и деконтекстуализованих језичких модела у циљу развијања искључиво граматичке компетенције. Питања на која ћемо покушати да одговоримо су да ли језик у постојећим уџбеницима одговара реалним комуникативним ситуацијама из перспективе језичких варијетета и којим критеријумима се треба водити у избору материјала у односу на ниво познавања језика циљне групе студената. У ту сврху биће анализиран уџбеник за почетни ниво *Научимо српски 1* (Бјелаковић/Војновић 2014), а посебна пажња биће усмерена на анализу дијалога, илустрација и аудио снимака. Циљ рада је да се размотри могућност увођења аутентичних текстова у уџбенике српског као страног језика који би могли бити поједностављени и прилагођени нивоу учења језика.

Кључне речи: уџбеници, српски као страни, аутентичност, илустрације, аудио

1. Увод

Уџбеници за учење српског језика тема су и инспирација многобројних научних истраживања¹ која су се до сада бавила општим приказом уџбеника (Пантић 2013, Оташевић 2014, Боњковски 2016, Ђорђевић 2018, Перишић 2019), анализом културолошких садржаја (Кончаревић 2005, Перишић Арсић 2017, 2018, Раковић 2018, Спасић 2018, Мијаљевић 2019, Матић Обра-

---

* olja.perisic@unito.it

¹ С обзиром на веома велики број публикација на тему уџбеника српског као страног није било могуће обухватити све ауторе и њихове радове, те тиме ова листа није свеобухватна нити дефинитивна.

довић 2020), лексике (Николић 2016), родних стереотипа (Вученовић 2022) и сл.

Теми аутентичности језика приступало се кроз преиспитивање његове функције (Дурбаба 2006, Перишић 2017), могућности увођења у наставу аутентичних текстова (Дурбаба 2004, Мркаљ 2016, Несторовић 2016, Перишић 2016), као и разговорног језика (Бањанин 2020).

У сврху разматрања могућности и начина презентовања аутентичних текстова у уџбеницима српског као страног у првом делу рада бавићемо се појмом аутентичности језика и значаја који овој теми дају различити глотодидактички приступи. У другом делу биће анализиран уџбеник *Научимо српски 1* (Бјелаковић/Војновић 2014) са посебним освртом на текстове али и илустрације и аудио снимке, недовољно заступљене у досадашњим истраживањима. Питања на која ћемо покушати да одговоримо су да ли језик у постојећим уџбеницима одговара реалним комуникативним ситуацијама из перспективе језичких варијетета и којим критеријумима се треба водити у избору материјала у односу на ниво учења језика.

2. Аутентични језик у настави страних језика

У глотодидактици назив „аутентични материјал” први пут употребио је Вилкинс 1976. године у оквиру појмовних силабуса који су подразумевали употребу оригиналних текстова у настави. У каснијим истраживањима под енглеским термином „инпут” означава се целокупан језички материјал са којим полазник долази у контакт (Шарвуд Смит 1993). Да би био стимулативан, инпут мора бити разумљив тј. примерен нивоу познавања језика ученика јер би у супротном могао представљати потенцијални извор фрустрација, посебно на почетном нивоу учења језика (Крашен 1985).

Текстови који се користе у уџбеницима могу бити дидактички, тј. осмишљени за потребе уџбеника, или аутентични, који се могу делимично мењати и прилагођавати особеностима циљне групе. Понекад се под аутентичним материјалом подразумевају не само оригинални или делимично прилагођени текстови, већ и наменски осмишљен материјал уколико задовољава критеријум веродостојности (Веласкез и др. 2017). Ли Мек Кеј (1980) истиче да у избору материјала треба поћи од врсте говорне ситуације (телефонски позив, дружење, разговор за посао итд.) да би се потом приступило анализи друштвеног контекста у односу на учеснике и њихов међусобни однос у комуникацији. Свака комуникативна ситуација захтева прилагођавање контексту из угла језичких варијетета, посебно имајући у виду формалност ситуације али и регионалне разлике међу говорницима (Сантиполо 2014). Све претходно речено води нас закључку да се аутентични језик може само делимично увести у наставу и под одређеним условима које ћемо у даљем раду покушати да боље дефинишемо.

3. Аутентични материјал и плотодидактички приступи у настави

У историји плотодидактичких приступа избору материјала се прилазило на различите начине. Традиционалне граматичко-преводиличке методе углавном се заснивају на неаутентичном материјалу, предност се даје развијању граматичке компетенције, док се у случају коришћења аутентичних текстова предност даје књижевном жанру за који се сматра да је једини истински представник једне културе (Веласкез и др. 2017).

Структурализам наглашава значај усменог изражавања, књижевност се изучава одвојено од језика, док се изучавање културе заснива на усвајању општих информација тзв. више културе, често на матерњем језику ученика.

Аутентични материјал по први пут добија на значају са комуникативним приступима који дају предност развијању изнад свега прагматичке функције језика која укључује и невербалну комуникацију као неодвојиви део културних садржаја.

Конструктивизам тежи превазилажењу разлике између аутентичног и неаутентичног материјала, уводи појам интеркултуралности и културолошке аутентичности, ставља акценат на интеракцију. Појам аутентичности постаје флексибилан и релативан, сваки податак или израз добијају значење у међусобној комуникацији и интеракцији свих учесника наставног процеса. Интерпретација аутентичног материјала као друштвеног конструкта на овај начин није а priori дата већ је условљена макро и микро контекстом у којем ће бити коришћен. Уколико је дакле час осмишљен унилатерално, појам аутентичног материјала подразумева пренос информација са унапред одређеним значењем које се од ученика очекује да усвоје. Уколико се комуникација одвија у оба смера уз коришћење аутентичног материјала, обе културе наћи ће се на дијаметрално различитим, нефлексибилним половима са којих могу доживети међусобну различитост стимулативно, или пак зачудно, не нужно позитивно или негативно на дефинитиван начин. Васало (2006) предлаже померање од овог модела према активном, заједничком грађењу знања путем тумачења тог истог материјала у различитим, контекстима промењивог типа који остављају простор неодређеном броју интерпретација.

4. Анализа уџбеника (*Научимо српски 1*)

Уџбеник који је предмет анализе реализован је на Универзитету у Новом Саду где се и користи као наставни материјал у оквиру летње школе за српски као страни језик. У уџбенику се бележи одсуство предговора, једине информације у уводном делу своде се на садржај у којем су за сваку лекцију представљене теме, наслови текстова и граматика. Готово све лекције отвара уводни текст чија садржина упућује на тематику наставне јединице, са граматичког и лексичког аспекта. Следе експлицитно граматички садржаји

који се кроз целу лекцију преплићу са кратким илустративним текстовима, задацима и завршном ревизијом у једном броју лекција. Текстови су издиференцирани у односу на комуникативне ситуације, по типологији могу се поделити на изјаве у првом лицу, дијалоге и текстове описне природе. У раду ће бити узети у обзир дијалози с обзиром на њихову комуникативну функцију, док ће у другом делу рада предмет анализе бити илустровани и аудио материјал.

4.1. Дијалози

Дијалоге у овом уџбенику можемо проматрати кроз њихов садржај али и учеснике у конверзацији. Потка дијалога су аутентичне ситуације различитог типа што се уочава већ од уводне лекције у којој се предавачи летње школе представљају будућим студентима текстом и фотографијом. Већ од наредне лекције реч добијају и страни студенти чије се присуство бележи током целог уџбеника, кроз комуникацију са другим учесницима школе али и матерњим говорницима. Дијалози у којима су они протагонисти не могу бити узети као пример аутентичног говора јер, без обзира на поједностављеност израза, не показују грешке било ког типа, очекиване када се ради о нематерњим говорницима на почетном нивоу учења језика. Пример једног оваквог дијалога је „Први сусрет са цимерком” (лекција 9, стр. 145) где се Тини, нематерња говорница, изражава на беспрекорном српском језику у конверзацији са Јеленом, матерњом говорницом. Сусрет култура само делимично је искоришћен у овом дијалогу, било би интересантно пратити даљи развој њиховог заједничког живота кроз евентуалне интеркултурне различитости.

Дијалози у уџбенику дидактичке су природе, тежи се поједностављивању језичког израза кроз илустровање граматичких правила. Бањанин (2020) указује на ову проблематику анализирајући уџбенике за српски језик као страни старије и новије генерације. Уџбеници из ране фазе презентују видно неаутентичне дидактичке текстове јер је фокус на усвајању граматике, док се у уџбеницима новије генерације тај проблем постепено превазилази и сами текстови су природнији и ближи аутентичној комуникацији. На почетном нивоу веома је тешко одржати осећај аутентичности који се често губи баш на прагматичко-комуникативном нивоу. Један од примера који илуструје ову проблематику је дијалог партнера који бирају намештај за стан:

Без обзира на то што је фотеља заиста лепа и удобна, мислим да је то прескупо. Толико, нажалост, не можемо да приуштим (лекција 6, стр. 83).

Нешто природнија варијанта исте реченице могла би бити:

Фотеља је заиста лепа и удобна, али мислим да је прескупа. Не можемо то/толико себи да приуштим.

Дуж целог уџбеника бележе се многобројни дијалози матерњих говорника који илуструју различите комуникативне ситуације свакодневног типа (у пекари, на пијаци, у кафићу, у ресторану и сл.). Предност се даје краћим

реченицама које веродостојно представљају аутентичну комуникацију, док је у исто време поједностављена синтакса разумљивија почетницима. Један од бољих примера је дијалог „Како позвати такси” (лекција 8, стр. 116):

Диспечер: СОС такси, изволите.
 Муштерија: Дobar дан. Једно возило у Народног фронта 14.
 Диспечер: Моменат.
 (мало касније)
 Диспечер: Жути мерцедес, број возила 354, за 2-3 минута/Нажалост, тренутно нема слободног возила.
 Муштерија: Хвала, пријатно!
 Диспечер: Пријатно.
 У таксију
 Возач: Дobar дан. Изволите.
 Муштерија: Дobar дан. У Цара Душана 7.
 Возач: У реду.
 (мало касније)
 Муштерија: Колико треба?
 Возач: 95 динара.
 Муштерија: Изволите.
 Возач: Имате ли нешто ситно? Немам да Вам вратим.
 Муштерија: У реду је. Пријатно.
 Возач: Хвала. До виђења.

4.2. Упитни облик

Усвајање упитних облика доприноси развоју комуникативних и продуктивних језичких вештина (Раковић 2019), а њихова могућа илокуцијска снага може се успешно пратити управо кроз призму дијалога (Бадурин/Паласић 2018). Из тог разлога у другом делу анализе фокус ће бити на упитним облицима који нису увек у стандардној форми, већ могу бити и имплицитни, у форми захтева (*Дајте ми/даћете ми...*) или потврдне реченице у којој се значење исказује на основу интонације.

У првом делу анализе утврђен је укупан број дијалога (23) у оквиру којих се предност даје тзв. ситуативно-општим или тоталним питањима (Радусин Бардић 2019), која можемо поделити на три подврсте:

„да ли” 33 (формалних 29, неформалних 4)
 „глагол + речца ли” 6 (формалних 5, неформалних 1)
 „глагол без речце ли”: 1 (неформално).

Најчешћа су дакле питања у форми „да ли”, док је мањи број питања у форми глагола са или без упитне речце „ли”, од којих су ова последња прагмалингвистичке природе, те њихова интерпретација често зависи од контекста или интонације (*Ти студираш српски?*). Питања су нам помогла да сагледамо и природу самих дијалога по питању дијафазисе, даје се предност формалним комуникативни ситуацијама, док су дијалози неформалног типа ретки. Чињеница је да је на почетном нивоу учења језика лакше идентификовати упитну реченицу управо преко експлицитне упитне форме, у овом

случају „да ли”. У исто време формални дијалози из свакодневног живота, оправдани су јер могу користити ученицима приликом усвајања језичких формула којима се изражава неки захтев (*Да ли желите...? Имате ли...?*) или даје одговор у потврдној или одричној форми (*Да, наравно. Врло радо. Нажалост немамо.*).

4.3. Илустративни материјал

Већина уџбеника новије генерације обилује фотографијама и цртежима који се могу анализирати са становишта сврсисходности, односно функције која може бити естетске или дидактичке природе. Фотографија или цртеж требало би да евоцирају одређену радњу или осећање, изазову неку врсту реакције и тиме поспеше меморисање и усвајање лингвокултурних аспеката. Већина илустрација овог уџбеника представља позадину текста док је језик носилац поруке. Пример су чак две фотографије истог глумца од којих једна краси интервју, док је друга у оквиру задатка који упућује на информативни текст о истом глумцу, док сама фотографија ни на који начин не помаже решавању задатка (лекција 10, стр. 146, 147).

Један од успешнијих примера коришћења илустрације је фотографија намирница које се могу користити за доручак међу које је на провокативан и духовит начин унесена пепељара и цигарете (лекција 3, стр. 28). Из личне праксе наводимо да сама фотографија изазива духовите коментаре и добро расположење у учионици, али и подстиче расправу око раширене навике пушења у Србији. Верујемо да је интенционално увођење овог детаља успешно на више нивоа: психолошком, дидактичком и културном. Познат је делотворан учинак хумора који у дидактици помаже опуштању и доброј атмосфери која је предуслов успешног часа па тиме може додатно допринети развоју комуникативних компетенција. Са друге стране многе технике за меморисање подразумевају повезивање на изглед неспојивих појмова у циљу њиховог лакшег памћења управо због неке врсте апсурда којим се излази из оквира уобичајеног логичног повезивања на које је већина говорника навикла. И на крају контрастивност на језичком али и културном нивоу препоручљива је у настави страних језика јер помаже уочавању различитости не само два језичка система већ и две културе, посебно на нивоу свакодневних комуникација које су обележиле већи део овог уџбеника.

4.4. Аудио садржај

Пре анализе садржаја аудио материјала неопходно је осврнути се на чињеницу да је компакт диск као носач звука већ неко време готово изашао из употребе остављајући простор дигиталним фајловима различитих аудио формата. Било би неопходно у будућим издањима омогућити преузимање ових фајлова путем веб сајта издавача или још боље њихово директно преслушавање уз укуцавање лозинке у тзв. облаку (cloud computing), јер се све мање података складишти на компјутерима.

Аудио садржај присутан је искључиво у вежбама у којима се од ученика тражи да саслушају неки опис или дијалог и на основу тога ураде задатак. Учесници дијалога су матерњи и нематерњи говорници, али у оба случаја не може се говорити о аутентичном изразу јер ритам и интонација нису природни. Успореност ритма евидентно је условљена нивоом учења језика али и природом самих вежби које предвиђају записивање дијалога или уношење података. У дијалозима чији су учесници нематерњи говорници комуникација се одвија на беспрекорном српском језику, без страног акцента, чиме се ови дијалози не могу уврстити у аутентичне (лекција 2, задатак 9; лекција 3, задатак 2).

Униформисање израза матерњих и нематерњих говорника, као и комуникативних ситуација које би захтевале различиту интерпретацију и тиме интонацију не доприноси развијању компетенције усменог изражавања. Дијалози би требало прогресивно да добијају на аутентичности, у складу са развојем и порастом лексичко-граматичке компетенције ученика. Било би препоручљиво да се интерпретацији дијалога посвети више пажње и да се њихово читање повери професионалним глумцима или спикерима чиме би се побољшала природност израза. У исто време могло би се препоручити студентима да по потреби у самосталном раду преслушавају снимке у успореној верзији, преко одговарајућих софтвера за репродуковање аудио садржаја. На тај начин биле би узете у обзир когнитивне способности сваког полазника и њихова индивидуална склоност ка усменој или писаној комуникацији.

5. Закључак

Развој комуникативне компетенције један је од основних циљева савремених плотодидактичких метода чија је ефикасност уско повезана са увођењем аутентичног материјала у уџбенике. Ово је посебно важно у ситуацијама учења језика ван матичне земље јер је могућност интеракције са матерњим говорницима знатно мања.

Прво питање на које смо желели да одговоримо је да ли језик у постојећим уџбеницима одговара реалним комуникативним ситуацијама из перспективе језичких варијетета. Анализом текстова из уџбеника за почетни ниво учења језика дошли смо до закључка да се у избору дијалога предност даје формалној комуникацији која је углавном веродостојна и покрива велики број свакодневних ситуација. Учесници дијалога су матерњи али и нематерњи говорници, али је језички израз обе групе униформисан. Аутентични текст могао би да садржи дијалог са грешкама страних студената у интеракцији са наставницима који би им при том указивали на исправан облик израза. Осим тога, на овом нивоу недостаје више неформалних разговора, предност се даје стандардном језику што је донекле оправдано јер су студенти изложени мноштву садржаја граматичке природе, те би увођење језичких варијета и стилски издиференци-

ране лексике отежало усвајање језика. Анализа аудио садржаја показала је да би усмени израз требало да се више приближи аутентичном говору, посебно по питању интонације кроз интерпретацију различитих говорних ситуација. Осим тога требало би размотрити могућност диференцирања језичког израза матерњих и нематерњих говорника.

Друго питање тиче се критеријума којима се треба водити у избору материјала у односу на ниво познавања језика циљне групе студената. Анализом уџбеника дошло се до закључка да би се на почетном нивоу могао успешно применити критеријум веродостојности, дакле не нужно аутентичности у смислу интегралног преузимања изворног садржаја и текстова. Примери су показали да се и наменски писани или прилагођени текстови могу успешно користити у настави уз евентуално прогресивно увођење дијалога издиференцираних у односу на језичке регистре. Фотографије и цртеже требало би уводити следећи прецизне критеријуме не само естетске већ изнад свега функционалне природе, попут илустрованог речника чија је примарна сврха савладавање лексике.

ИЗВОРИ

Бјелаковић/Војновић 2014: И. Бјелаковић, Ј. Војновић, *Научимо српски 1*, Нови Сад: Филозофски факултет.

ЛИТЕРАТУРА

- Бадурин/Палашић 2018:** L. Badurina, N. Palašić, *Odgovori na pitanja o pitanjima*, Ljubljana: *Slvaistična revija*, 66/3, 383–397.
- Бањанин 2020:** Љ. Бањанин, *Разговорни језик у усвајању српског језика као страног*, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 49/1, 173–184.
- Бенучи/Долчи 2004:** A. Benucci, R. Dolci, *Analisi e produzione di materiali didattici. Tecnologie glottodidattiche, Modulo 13, Corso di perfezionamento "Italiano I2" MIUR on line*, urly.it/3qvfg, 29.8.2022.
- Боњковски 2016:** R. Bońkowski, *Poljski udžbenici za nastavu srpskoga jezika kao stranog*, u: A. Pešikan (red.), *Udžbenik u funkciji nastave i učenja*, Užice: Učiteljski fakultet, 217–226.
- Васало 2006:** M. L. Vassallo, *L'ippogrifo didattico: il fascino del materiale autentico*, *Laboratorio Itals. Italiano come Lingua Straniera*, urly.it/3qvff, 27.8.2022.
- Веласкез/Фаоне, Нуцо 2017:** D. C. Velásquez, S. Faone, E. Nuzzo, *Analizzare i manuali per l'insegnamento delle lingue: strumenti per una glottodidattica applicata*, Milano: *Italiano Lingua Due*, 9/2, 1–74.
- Вилкинс 1976:** D. A. Wilkins, *Notional syllabuses*. Oxford: Oxford University Press.

- Вученовић 2022:** Н. Вученовић, (Де)конструкција патријархалних образаца у уџбеницима: компаративна анализа уџбеника италијанског језика као страног и српског језика као страног, *Folia Linguistica et Litteraria*, 40, 375–399.
- Дурбаба 2004:** О. Дурбаба, Новински текстови у настави српског језика као страног, Београд: *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 32/1, 271–278.
- Дурбаба 2006:** О. Дурбаба, Реафирмација аутентичног текста као новог (старог?) базичног елемента страних језика, Београд: *Иновације у настави*, XIX/3, 16–28.
- Ђорђевић 2018:** К. Ђорђевић, Уџбеници и приручници српског језика као страног, Београд: *Лингвистичке актуелности*, 31, 20–33.
- Кончаревић 2005:** К. Кончаревић, Презентација српске културе у уџбеницима српског језика као страног – теоријски оквир и конструкцијска решења, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 34/1, 217–228.
- Крашен 1985:** S. D. Krashen, *The Input Hypothesis: Issues and Implications*, New York: Longman.
- Ли Мек Кеј 1980:** S. Lee Mc Kay, On Notional Syllabuses, Medford: *The Modern Language Journal*, 64/2, 179–186.
- Матић/Обрадовић 2020:** М. Матић, М. Обрадовић, Интеркултурни приступ у настави српског као страног језика: значај дискурзивне лингвокултурологије у ери глобализације, Јагодина: *Узданица*, XVII/2, 65–77.
- Мијаљевић 2019:** К. Мијаљевић, Слика Србије у уџбеницима за српски као страни језик објављеним на Универзитету у Кракову, *Зборник радова*, Ужице: Педагошки факултет у Ужицу, 22/21, 157–170.
- Мркаљ 2016:** З. Мркаљ, Коришћење различитих типова текстова у настави српског језика као страног, у: В. Крајишник (ред.): *Српски као страни језик у теорији и пракси III*, Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, 357–377.
- Несторовић 2016:** З. Несторовић, Књижевни текстови у настави српског као страног (примери обраде), у: В. Крајишник (ред.), *Српски као страни језик у теорији и пракси III*, Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, 347–355.
- Николић 2016:** Б. Николић, Лингвокултуролошки лексички слој у уџбеницима српског језика за странце, Београд: *Славистика*, XX, 433–444.
- Оташевић 2014:** Ђ. Оташевић, Приручници за наставу српског језика као страног, Београд: *Лингвистичке актуелности*, 25, 21–33.
- Пантић 2013:** М. Пантић, Уџбеници и остала наставна средства у настави српског језика као страног, Брно: *Opera slavica*, XXIII, 4, 303–307.
- Перишић 2016:** Ј. Перишић, Употреба књижевног текста у настави (српског као страног) језика, Нови Сад: *Методички видици*, 7, 255–276.
- Перишић 2017:** Ј. Перишић, Аутентичност текстова у настави српског као страног језика на вишим нивоима учења, Нови Сад: *Методички видици*, 8, 233–249.

